

**„V žebravém obvodu
nám od představených určeném“
Zdroje obživy a pastorační služba konventu františkánů
v Dačicích v 17. a 18. století***

Jarmila Hlaváčková

Do Dačic byli roku 1659 františkáni uvedeni na žádost měšťana Matěje Jiřího Kapety, který se zavázal vybudovat jim v městě klášter. 23. července 1660 byl nad městským špitálem sv. Anny, na vrchu nazvaném Na Stráni, položen základní kámen nového konventu a brzy se začaly rýsovat první budovy. Tíži nákladů na stavbu nesl zpočátku sám Matěj Jiří Kapeta, měšťan, několikanásobný a doživotní primátor, obchodník se sukem a místní mecenáš, který se narodil v Dačicích kolem roku 1598. Kapeta pak klášter podporoval až do své smrti 14. dubna 1672. V roce 1660 daroval na stavbu konventu celkem 3 000 zlatých a o dva roky později františkánům předal svoji pohledávku u města Jihlavy v hodnotě 1 500 zlatých. Díky dostatečným finančním prostředkům – přičemž pamětní knihy konventu bratří nehovoří o žádných jiných dárcích vyjma Kapety – byly budovy kláštera vystavěny během čtyř let.¹ O něco později, roku

* Studie vznikla s podporou projektu NAKI II Telč a jezuité, řád a jeho mecenáši, č. DG-16P02M43. Úvodní citát pochází z pamětní knihy dačického konventu, Národní archiv (dále NA), Archiv české františkánské provincie (AFP), kn. 51a, [Archivum conventus Dacžicensis], s. 15.

¹ Stručné informace o příchodu františkánů do Dačic a budování jejich kláštera jsou zde: Dušan FOLTÝN a kol., *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, Praha: Libri, 2005, s. 264–266; Bohumír SMUTNÝ, „V době sporů mezi Berky a Fürstenberky (1648–1728),“ in Jan Bistřický a kol., *Dějiny Dačic*, Dačice: Městské muzeum a galerie Dačice, 2016, s. 162–167. Kapetův životopis a mecenát přibližuje Bohumír SMUTNÝ, „Matěj Jiří Kapeta, dačický primátor a soukenický podnikatel ve světle svého testamentu z roku 1671,“ *Dačický vlastivědný sborník*, sv. 1 (2001): 47–54. Podpoře františkánského konventu se ve své studii věnovaly také Kateřina HORNÍČKOVÁ – Veronika POLNICKÁ, „Symbolická komunikace v poddanském městě za konfesionalizace: fundace náboženských památek v Dačicích v 16. až 17. století,“ *Kuděj. Časopis pro kulturní dějiny Plzeň 19*, č. 2 (2018): 129–156. Vybavení kláštera, resp. knihovny a v ní obsažených rukopisů, je popsáno v Vladislav DOKOUPIL – Přemysl BAR, *Soupis rukopisů dačických františkánů*, Brno: Moravská zemská knihovna, 2011.

O dějinách konventu informují dále klášterní pamětní knihy, dochovaná je jak nejstarší z nich, založená krátce po vzniku kláštera – Moravský zemský archiv v Brně (dále

1672, byl položen základní kámen ke kostelu, který měl nést zasvěcení sv. Antonínu Paduánskému. V době stavby chrámu, dokončeného roku 1677, byl již Kapeta mrtev. Ve své poslední vůli sice myslel i na výdaje spojené s touto stavbou (a ostatně ještě za svého života daroval liturgické nádoby a další potřebné věci) a dačickým františkánům odkázal svou pohledávku v hodnotě 1 500 zlatých, již měl splácet majitel místního panství, hrabě Maxmilián Fürstenberg. K vyplacení této částky ale už asi nedošlo, protože pamětní kniha takový Kapetův dar neeviduje. Nesplacení pohledávky lze přičíst na vrub změnám na dačickém panství, kam právě roku 1672 usedli Berkové, když předtím vedli s Fürstenbergy dlouholetou soudní při o nárok na tento majetek.² Zajištění finančních prostředků tak patrně leželo na bedrech nikoli jednoho významného a bohatého mecenáše, jako tomu bylo v případě stavby konventních budov, nýbrž mnoha drobných dárců. Ostatně právě široká základna benefaktorů zpravidla pomáhala financovat chod komunity žebravého řádu.

Pouze dvěma řeholním řádům – františkánům a kapucínům – tridentský koncil schválil fungování bez ekonomického zázemí v podobě hmotného majetku či výnosů z kapitálu. Komunity těchto řádů tak byly

MZA), E 21 Františkáni Dačice, inv. č. 22, kart. 24, kn. II/1, Archivum antiquus conventus Dačicensis, fol. 316r–317v (stavba a Kapetova podpora kláštera); tak i novější, originál i opisy, založené na základě nařízení provinciála krátce před polovinou 18. století, NA, AFP, kn. 51, [Archivum conventus Dačicensis]; NA, AFP, kn. 51a, [Archivum conventus Dačicensis], s. 1–2; MZA, E 21, sign. 18, kart. 29, [Archivum conventus Dačicensis]. Stručné zmínky o konventu mají i dobová provinciální historická díla, NA, AFP, kn. 18–20, Bernardus Sannig, *Chronica de origine et constitutione Provinciae Bohemiae Ordinis Fratrum Minorum s. Francisci Reformatum eiusdemque conventuum*, nestránkováno; a Severinus WRBCZANSKY, *Nucleus minoriticus, seu vera et sincera relatio originis et progressus Provinciae Bohemiae conventuum et residentiarum fratrum, et sororum sanctimonialium, Ordinis Minorum S.P. Francisci Strict. Observ. Reform. in Provincia, Vetero-Pragae 1746*, s. 262–264. Dějepisectví řádu v českých zemích je krátce nastíněno v kapitole Přehled přístupů jednotlivých řádů. Františkáni – OFM autorů Martina Elbela a Jarmily Kašpárkové in Kateřina BOBKOVÁ-VALENTOVÁ – Jarmila KAŠPÁRKOVÁ a kol., *Historiam scribere: řádová historiografie raného novověku. II., Biografický slovník*, Praha: Historický ústav, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2018, s. 44–46.

² Ke stavbě kostela opět srov. FOLTÝN a kol., *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, s. 264–265; SMUTNÝ, „V době sporů“, s. 166; ke Kapetově závěti SMUTNÝ, „Matěj Jiří Kapeta“. Soudní pře o dačické panství je přehledně podána in SMUTNÝ, „V době sporů“. Klášternímu kostelu se věnovala Veronika POLNICKÁ, *Klášteříni kostel sv. Antonína v Dačicích jako místo paměti*, bakalářská diplomová práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2015. Skutečné finanční zajištění stavby kostela uvádějí pamětní knihy – MZA, E 21, inv. č. 22, kart. 24, kn. II/1, Archivum antiquus conventus Dačicensis, fol. 318v–320r; NA, AFP, kn. 51a, [Archivum conventus Dačicensis], s. 3.

zcela závislé na svém okolí. Živobyť jim zajišťovaly šlechtické fundace, často v podobě deputátů, almužny a mešní stipendia. Příspěvky však nebyly nárokovatelné; s měnicími se poměry na panstvích (např. výměna majitelů, zadlužení) se proměňovaly či zanikaly také deputáty, stejně jako františkáni nesměli požadovat peníze za odsloužené mše, jež mohli přijmout pouze jako dar.³ Také františkáni v Dačicích se setkali s problematickým vyplácením šlechtické fundace v době nástupu rodu Osteinů roku 1728 na místní panství, což později, před polovinou 18. století, jednoho z pisatelů pamětní knihy, snad kvardiána Ludovica Gottelmayera, přivedlo ke konstatování, že klášter není ani nemůže být závislý na vůli místních, a že mu Boží prozřetelnost vzbuzuje dárce v „celém žebravém obvodu od představených jim určeném“.⁴

Následující řádky chtějí ukázat, že ač se dačický františkánský konvent nacházel, stejně jako ostatní domy tohoto řádu ve městě, místní městská komunita Dačických s problematickou pomocí domácích pánů jej nebyla s to uživit. Naopak spíše sami bratři, kteří za vyžebnané peníze ve městě nakupovali, představovali zásadní ekonomický prvek. Konvent tedy řešil záležitost obživy jinak. Svou přítomností v celém žebravém obvodě, nejen v době pravidelných sbírek, ale také jako výpomocní duchovní ve farnostech a kaplani na zámcích, utvářel a „spravoval“ síť osob ochotných jim přispívat. Článek si tedy všímá skutečnosti, že okruh dárců, oslovených činností řádu, byl rozmanitý a široký, a také, že sbírkový okruh nesloužil zdaleka jen sběru almužen několikrát do roka.⁵

³ Dekret o řeholnicích a mniškách in Ignác Antonín HRDINA, *Dokumenty tridentského koncilu: latinský text a překlad do češtiny*, Praha: Krystal OP, s.r.o., 2015, s. 245–260, zde s. 246; řádu františkánů, resp. kapucínů v českých zemích a životu ve striktní chudobě se recentně věnují práce: Marek BRČÁK, *Kapucínský řád a jeho působení v Čechách a na Moravě (1673–1783)*, disertační práce, Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2019; Martin ELBEL, *Město a klášter. Františkánský konvent v raně novověké Olomouci*, Praha: NLN, s.r.o., 2017; Martin ELBEL, *Bohemia Franciscana. Františkánský řád a jeho působení v českých zemích 17. a 18. století*, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001.

⁴ NA, AFP, kn. 51a, [Archivum conventus Dacžicensis], s. 15. K identifikaci pisatele srov. seznam kvardiánů WRBCZANSKY, *Nucleus minoriticus*, s. 264. O možném či dokonce pravděpodobném autorství představených srov. Elbel – Kašpárková „Přehled přístupů jednotlivých řádů. Františkáni – OFM“.

⁵ Zásadním pramenem, který jsem využila pro tuto práci, je účetní kniha konventu. Na kolik lze soudit z dochovaných pramenů k jiným klášterům františkánského či kapucínského řádu, jedná se o poměrně unikátní materiál. Účetní kniha dačického konventu je dochována ve dvou svazcích, počíná rokem 1729 a zahrnuje období 1729–1785, 1805–1869: MZA, E 21, kn. 9, kart. 27, Ratiocinia conventus Dacžicensis inchoata sunt sub Provincialatu Adm. Rdi. P. Valeriani Hammer; MZA, E 21, kn. 10, kart. 27, Ratio-

1. „CIRCULUS“ DAČICKÝCH FRANTIŠKÁNŮ

Provinciální kapitula konaná v Bechyni roku 1673 stanovila každému klášteru jeho sbírkový okruh. Každý konvent dostal přidělenou jednu oblast, zhruba odpovídající jeho velikosti, v níž mohl konat své sbírky. Zpočátku byly vymezeny pouze hranice těchto obvodů,⁶ jak tomu odpovídal i dokument *Terminus collecturae Conventus Daczcicensis* pro tento klášter františkánů, k jehož sepsání došlo v letech 1697–1700 či 1700–1704, kdy byl stvrzovatel správnosti údajů, Methudius Hodisch, v Dačicích kvardiánem.⁷ Později byly obvody stanoveny přesnějším způsobem – výčtem všech sídel: seznamy obcí se objevují v nově zaváděných pamětních knihách, zakládaných od roku 1745;⁸ vůbec nejúplnější soupisy (včetně drobných osad a samot) byly vypracovány pro olomouckou konzistoř roku 1773.⁹ Během let docházelo k drobným úpravám těchto okrsků, například dačičtí františkáni zjevně rezignovali na konání sbírek v Jihlavě. Ta se objevuje pouze v seznamu *Terminus collecturae Conventus Daczcicensis* a později chybí. Je nepochybné, že ve městě s dalšími mendikantskými domy se proti přítomnosti františkánů stavěli místní obyvatelé i dotčené kláštery (vedle žebravých kapucínů byli pravděpodobně proti i dominikáni či minorité).¹⁰ Ostatně rovněž dačičtí františkáni protestovali roku 1686 proti návrhu usadit ve Vratěnině (jež spadal do jejich žebravého okruhu) bosé augustiniány.¹¹

Jaké území zabíral obvod patřící k dačickému klášteru? Velmi dobrou představu poskytuje nejstarší známý popis, který vymezuje hranice. Zaujímal především oblast na sever a východ od Dačic, protože na zápa-

cinia claustrii Daczcicensis sancto Antonio Paduano consecrati. Nelze vyloučit existenci svazků předchozích, sahajících před rok 1729. Co se týká návštěv žebravého okruhu, skutečně je zjevné, že například olomoučtí františkáni jej navštěvovali výhradně v období sběru almužen, srov. ELBEL, *Město a klášter*, s. 76. Srovnání je možné také s kadaňským františkánským klášterem díky práci Ivany PLATILOVÉ, *Dějiny františkánského kláštera v Kadani v druhé polovině 18. století*, bakalářská diplomová práce, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 2017.

⁶ ELBEL, *Město a klášter*, s. 77.

⁷ NA, AFP, inv. č. 2936, kart. 171; WRBCZANSKY, *Nucleus minoriticus*, s. 264.

⁸ Jedná se o jednu z povinných kapitol v pamětních knihách („Collectura“). NA, AFP, kn. 51a, [Archivum conventus Daczcicensis], s. 31–36.

⁹ NA, AFP, inv. č. 2936, kart. 171.

¹⁰ O klášterech v Jihlavě stručně např. FOLTÝN a kol., *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, s. 341–350 a 356–358.

¹¹ NA, AFP, inv. č. 2934, kart. 171.

dě poměrně blízko začínaly obvody jindřichohradeckého a bechyňského konventu; ovšem na východě obvod sousedil až s okruhem znojemského kláštera. Na jihu pak byla přirozenou překážkou většího rozšíření zemská hranice, protože hranice provincie s ní byly totožné. Sbírkový okruh můžeme přirovnat k protáhlému trojúhelníku, jehož základna vedla po zemské hranici s Dolními Rakousy a jehož dvě odvěsny se stýkaly ve východních Čechách u Chotěboře. Meze obvodu představovala mj. tato sídla: na jihu Police, Uherčice, Vratětnín, Staré Hobzí, Slavonice a Landštejn; na západě Český Rudolec, Studená, Horní Cerekev, Němec-ký (nyní Havlíčkův) Brod; na východě Polná, Brtnice, Želetava a další. Nejsevernějším místem, kde se protínaly obě „odvěsny“ (jihozápadní i jihovýchodní) byla již zmíněná Chotěboř.¹² Celkem se v této oblasti nacházelo 85 větších sídel, které evidoval seznam z roku 1747.¹³ Dohromady všech lokalit, malých i velkých, bylo podle zprávy olomoucké konzistoři bezmála čtyři sta. Tento soupis nás také seznamuje s rozdělením této poměrně velké oblasti na šest částí: jihlavskou, znojemskou, brněnskou, čáslavskou, chrudimskou a bechyňskou.¹⁴

Celá tato oblast (srov. příloha) byla zdrojem obživy františkánské komunity, kterou tvořilo v závěru 17. století asi 20,¹⁵ později v 18. století 28 až 35 řeholníků.¹⁶

2. ALMUŽNY

Sběr almužen byl v prostředí františkánského řádu po celý raný novověk vysoce organizovanou akcí.¹⁷ Také klášter v Dačicích měl předepsán nejen itinerář, ale také četnost sbírek a druh komodit. Ze srovnání s olomouckým konventem vyplývá, že tvůrci těchto pravidel si byli vědomi menší výnosnosti zemědělství na Vysočině; sbírky se konaly méně často

¹² NA, AFP, inv. č. 2936, kart. 171. Srov. také Příloha *Hranice žebavého obvodu františkánského kláštera v Dačicích*.

¹³ NA, AFP, kn. 51a, [Archivum conventus Dacžicensis], s. 31–36.

¹⁴ NA, AFP, inv. č. 2936, kart. 171.

¹⁵ NA, AFP, kn. 51a, [Archivum conventus Dacžicensis], s. 4.

¹⁶ WRBCZANSKY, *Nucleus minoriticus*, s. 263; FOLTÝN a kol., *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, s. 265.

¹⁷ Srov. ELBEL, *Město a klášter*, s. 76–83.

a některé komodity se nežebraly (například seno či víno), což znamenalo, že si je komunita musela opatřovat na trhu.¹⁸

Bylo určeno, že žebrat bylo možné jen několik základních potravin – obilí, máslo, drůbež, vejce, řepu a zelí – a následující komodity – len a svíce. Žebrání měli na starosti dva pověřeni bratři, kteří během roku vykonali několik cest. V únoru vyráželi na cestu poprvé a v jihlavském obvodu sbírali len. Další sbírka je čekala v březnu, kdy žebrali vejce, a to v části jihlavské a znojemské. V červnu se s nimi obyvatelé celého žebravého okruhu dělili o máslo. V srpnu bratři prosili o drůbež, a to opět v jihlavském a znojemském obvodu. V září znovu žádali o vejce, v říjnu mohli žebrat obilí. V listopadu sbírali, a to pouze v Dačicích, řepu a zelí. V adventu a půstu také ve městě Dačicích žebrali svíce.¹⁹

Průměrný roční výnos sbírek zaznamenali představení kláštera pouze jednou, a to v dokumentu pro olomouckou konsistoř. Podle kvardiána Donula Datla byly průměrné výsledky následující: pšenice se sebralo 10 měřic, ječmene 33 měřic, ovesa 6 měřic, hrachu 3 měřice. Másla bylo 5,5 centnéře, vajec 120 kop, řepy a zelí 25 kop, lnu 1,5 centnéře, svící se vybralo vždy jen několik málo liber.²⁰

3. DEPUTÁT

Další suroviny poskytovali bratřím majitelé šlechtických panství. Vzhledem k tomu, že klášter nebyl založen šlechtickým rodem, nenáležela mu tato podpora od samého začátku a nebyla ani tolik zásadní. Výměna majitelů panství také často vedla k dalším úpravám slíbeného.

K prvnímu pravidelnému příspěvku se zavázali roku 1662 klášteru Berchtoldové, vlastníci panství Police, Uherčice a Budkov (ve východní části okrsku). Jednalo se o trvalou fundaci na věčné světlo do kostela sv. Antonína (5 nádob lněného oleje), která byla roku 1694 převedena na roční poplatek 300 zlatých. Prameny svědčí o jejím trvalém vyplácení.²¹

Deputát od majitelů Dačic byl udělen o něco později, snad od roku 1678, kdy byl dostavěn kostel. Ti se zavázali každoročně poskytovat

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ NA, AFP, inv. č. 2936, kart. 171.

²⁰ NA, AFP, inv. č. 2936, kart. 171.

²¹ MZA, E 21, inv. č. 22, kart. 24, kn. II/1, Archivum antiquus conventus Dačicensis, fol. 316v–317r, 324v, 325v; WRBCZANSKY, *Nucleus minoriticus*, s. 263.

františkánskému klášteru 12 sudů piva, 6 kop kaprů, 6 kop slanečků, něco masa a másla a 40 sáhů dřeva. Sledovat výdej těchto surovin je o něco obtížnější, ale je zřejmé, že jej poskytovali pravidelně jak Berkové, vlastníci panství do roku 1706, tak i jejich dva nástupci – sestřenice hraběte Františka Berky Františka Rosálie Kinská, rozená Berková, a od roku 1715 její nevlastní bratr Václav Albrecht z Vrbna a Bruntálu.²² Zlom nastal až roku 1728 s nákupem Dačic rodem Osteinů. Ti klášteru zastavili tento už jednou stanovený pravidelný příjem a rozhodli se jej poněkud zeštíhlit. Severinus Wrbczansky v tištěné historii provincie ze 40. let 18. století dokládá, že noví vlastníci panství poskytovali deputát jen „ad libitum“. Totéž potvrzuje později i pamětní kniha kláštera, která také vysvětluje ochladnutí vztahu mezi klášterem a zámek.²³

Třetí deputát poskytovali od roku 1692 páni na Budíškovcích, rod Cantelmo, když již předtím klášteru přispěli několikrát jednorázově. Deputát z tohoto panství, které rovněž spadalo do žebravého okruhu bratří, tvořily 4 soudky piva, 4 měřice pšenice, 10 měřic ječmene, 2 měřice hrachu, 15 měřic čočky, seno, 2 centnéře ryb a 20 sáhů dřeva. Také tento deputát později zanikl, patrně s prodejem zadluženého panství Felixu Sobkovi z Kornic roku 1745.²⁴

4. VĚCNÉ DARY

Mnohem častější než pravidelné fundace byly jednorázové hmotné dary určené kostelu nebo i konventu. Splňovaly totiž více funkcí, jednak dárce zpřítomňovaly či reprezentovaly v duchovním a zároveň veřejném prostoru, jednak byly nejčastěji jednorázové a také nevyžadovaly onu pravidelnost – jako třeba deputát. Nalezneme je v hojném množství napříč celými dějinami konventu a jejich výčet a rozbor by vystačil na celou studii. Na tomto místě opět půjde o to, zachytit dárce z pohledu místa jejich původu. Výčet s ohledem na záznamy v pamětní knize, která některé dárce anonymizuje, nebude úplný.

²² SMUTNÝ, „V době sporů“, s. 156.

²³ NA, AFP, kn. 51a, [Archivum conventus Dačicensis], s. 15–16; WRBCZANSKY, *Nucleus minoriticus*, s. 263.

²⁴ MZA, E 21, inv. č. 22, kart. 24, kn. II/1, Archivum antiquus conventus Dačicensis, fol. 324r; PETR MAŠEK, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*. Díl I, A–M, Praha: Argo, 2008.

Vybavení kostela bylo předmětem darů nejen v době jeho stavby a prvních let provozu. Liturgické nádoby věnoval už roku 1662 Matěj Jiří Kapeta (monstrance, ciborium, kadidelnice, kalich), na jeho dar navázal darem dalšího kalicha roku 1663 další dačický měšťan, Kapetův bratranec a první syndik kláštera Ondřej Březina. Kalich s patenou nechal z legátu svých rodičů zhotovit františkán Jan Evangelista Scholias-ter, toho času zastávající úřad kazatele u Panny Marie Sněžné (1679). Další kalich s patenou daroval roku 1689 tehdejší provinciál františkánů Amandus Hermann. Totéž věnovala roku 1698 nejmenovaná měšťanka z Jindřichova Hradce. Roku 1711 přibyl do kostela kalich s patenou darem hraběnky Františky Rosálie Kinské, paní na Dačicích. Vzácný materiál pro zhotovení monstrance dala hraběnka Ludovica sv. paní z Cantelma, žijící na zámku v Budiškovcích, roku 1714. Měšťan a radní z Dačic, Martinus Zwach, daroval konventu jednu malou monstranci roku 1730. Zlatý kalich dostal konvent roku 1736 od faráře z Nové Říše Antonia Natzera a z legátu jeho otce Jana Natzera. Zlatá monstrance darovaná roku 1762 pochází od dačického měšťana Jana Commerera. Relikviář z relikvií z cingula sv. Františka byl darován roku 1765 měšťankou Marií Görtovou. Roku 1767 přibyl ještě zlatý kalich s patenou z daru slavonického měšťana Františka Schwartze. Formu na hostie pořídil také Kapeta, a to roku 1663. Měděné soudky na svěcenou vodu byly pořízeny roku 1681 na náklady manželky syndika jindřichohradeckého konventu, Elisabethy Rudniniany.²⁵

Liturgická roucha dostával konvent ještě v hojnějším počtu. První dvě kasule, alby a superpelice opět pocházely z daru Matěje Jiří Kapety a byly předány roku 1662. Také jeho bratranec Ondřej Březina nezůstal pozadu a daroval dvě kasule a tři malovaná antependia, později také dvě vela. Roku 1666 dostal konvent dvě kasule od Matěje Ignáce Holouska, faráře v nedalekém Kdousově. „Velmi pěkná alba“ pocházela z daru hraběte Františka Benedikta Berchtolda, a jinou „velmi pěknou albu, ornát a dalmatiku“ nechala zhotovit jeho švagrová Polyxena (také rok 1666). Ve stejném roce byly pro budoucí kostel dovezena tři antependia, která darovala hraběnka Františka Slavatová z Telče. Po započetí stavby kostela následovalo také několik darů z prostředí provincie – znojemské klarisky poslaly do Dačic superpelici, albu a humerál, františkánské

²⁵ MZA, E 21, inv. č. 22, kart. 24, kn. II/1, Archivum antiquus conventus Dačicensis, fol. 316r, 320r, 321r, 322v, 326r, 328r, 328v, 335r, 336r; NA, AFP, kn. 51a, [Archivum conventus Dacžicensis], s. 91.

terciářky kasuli s manipulem a štolou, provinciál z Prahy zaslal humerál, albu a pluviál. Tři nová antependia pocházela z daru Marie Rosalie Kagerové z Tauburgu, toho času pobývajících na zámku v Budiškovcích (1691). Ona a Dorothea Lidenspirová dala o dva roky později konventu ornát s dalmatikou a tři kasule. Čtyři kasule konvent dostal roku 1709 od Františka Berchtolda z panství Police. O rok později přibyl dar kasule od dačické hraběnky Kinské. Pluviál a antependium v hodnotě 140 zlatých pořídilo roku 1716 dohromady několik dárců – Ludovica Cantelmo z Budiškovíc, hraběnka Berchtoldová z Police a hrabě Herbestein. Roku 1723 na pluviál a kasule přispěl dačický obchodník Jacobus Scharnagl. Nový ornát bílé barvy pro svátky první třídy a tři kasule nechal roku 1724 zhotovit hrabě Václav z Vrby a Bruntálu, který nově získal dačické panství. Roku 1726 daroval několik alb vhodných pro neděle a svátky jezuita Veselý. Roku 1734 byly darovány dvě kasule s albou pro svátky druhé třídy knížetem Auerspergem. Kasuli červené barvy pak pořídila baronka z Deblínu sídlící ve Starém Hobzí. Roku 1734 dostal konvent ornát darem od Marie Terezie kněžny z Trautsohnu, paní na Českém Rudolci, jež byl vytvořen z šatů její dcery, hraběnky z Auerspergu. Další ornát od téže dádkyně dostal konvent o rok později. Roku 1740 dala čtyři nové kasule hraběnka Marie Anna Liechtenstein-Castelcoro, která sídlila v Telči.²⁶

V mnoha případech známe také dárcce kališního prádla, až už šlo o korporály, humerály, pally, purifikatoria, mappy, zpravidla jsou totožní s dárci liturgických rouch.²⁷

Dobrodinci se postarali také o stavbu oltářů. Hlavní oltář byl postaven roku 1681 před oktávou svátku sv. Františka z Assisi nákladem majitele dačického panství hraběte Františka Antonína Berky. Následovaly dary oltářů, soch a svícňů, zejména v letech 1682–1685, které jsou však anonymní. Úprava hlavního oltáře – mramorování – za celkem 650 zlatých se uskutečnila roku 1719. Na svatostánek se tehdy složily baronka de Layden, Ludovica z Cantelma a další dárci. Na nový oltář budovaný roku 1725 přispěl cizkrajovský děkan Sissenbeck. Donátorem nových oltářů budovaných v kostele od poloviny 18. století byl dačický měšťan

²⁶ MZA, E 21, inv. č. 22, kart. 24, kn. II/1, Archivum antiquus conventus Dačicensis, fol. 316r, 318r, 319r, 319v, 323r, 324v, 326v, 328r, 329r, 331r, 332v, 335v, 336r, 339v.

²⁷ MZA, E 21, inv. č. 22, kart. 24, kn. II/1, Archivum antiquus conventus Dačicensis, passim.

František Girth (oltář sv. Petra z Alkantary a oltář sv. Archanděla Michaela).²⁸

Zvony do věže nechal roku 1674 zhotovit hrabě František Antonín Berka. Pozlacený kříž před klášterem financovala roku 1662 hraběnka Marie Alžběta Bertholdová. Nová krypta, budovaná roku 1727, byla zhotovena za přispění klášterního syndika a dačického měšťana Filipa Harrfa. Na výměně oken v ambitu se roku 1739 podíleli hrabě Berchtold, pán na Budkově, baron František z Deblína se svou manželkou. Liturgické knihy, misály, rituály žaltáře a další pocházely z darů Jiřího Matěje Kapety, kdousovského faráře Martina Ignáce Holouska a dalších.²⁹

Pozornost si zaslouží také dary věnované budované klášterní knihovny. Jedny z prvních knih (kniha kázání) daroval Kapeta, další knihy přibyly roku 1665 od faráře v Kdousově, Martina Ignáce Holouska, roku 1672 od duchovního farnosti Dešná, Matyáše Viridiána, roku 1690 přispěl knihami cizkrajovský farář Matyáš May. O rok později se knihovna rozšířila darem od jemnického faráře Jana Koluzného. Pozdější dary jsou už bohužel uváděny anonymně, výjimkou je dar kněžny z Trautsohnu roku 1737.³⁰

5. MEŠNÍ NADACE, STIPENDIA A FINANČNÍ DARY

Poslední příjmovou položkou byly dary finanční. Ty nejčastěji vyvažovaly žádosti o sloužení mší svatých na různé úmysly. Někdy byly klášteru odvedeny jako nadace (vyplácely se úroky z darované částky); nejčastěji však šlo o jednorázový poplatek za předem dohodnutý počet mší (ať už placený dopředu nebo zpětně). Setkáváme se ovšem i s almužnami předanými v hotovosti, například tehdy, pokud člověk ochotný přispět do sbírky neměl nazbyt komodity, kterou bratři žebrali, či pokud chtěl

²⁸ MZA, E 21, inv. č. 22, kart. 24, kn. II/1, Archivum antiquus conventus Dačicensis, fol. 320v, 321r, 329v, 331v, 332r; NA, AFP, kn. 51a, [Archivum conventus Dačicensis], s. 91.

²⁹ NA, AFP, kn. 51a, [Archivum conventus Dačicensis], s. 3; MZA, E 21, inv. č. 22, kart. 24, kn. II/1, Archivum antiquus conventus Dačicensis, fol. 317r, 317v, 332v, 333r, 338v.

³⁰ MZA, E 21, inv. č. 22, kart. 24, kn. II/1, Archivum antiquus conventus Dačicensis, fol. 316r, 318r, 318v, 323r, 323v, 337r. Ke knihovně DOKOUPIL – BAR, *Soupis rukopisů dačických františkánů*; Jana PODRAŽILOVÁ, *Soupis kolofónů knihoven benediktinů v Rajhradě, mikulovské dietrichsteinské, františkánů v Dačicích a Vědecké v Olomouci*, magisterská diplomová práce, Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, 2010.

příspěť na konkrétní drobnou věc (nové sandály, nový oděv žebrajícího bratra apod.). Almužny často ponechávali v klášteře také hosté, kteří se chtěli revanšovat za poskytnuté jídlo a ubytování. Konečně je zřejmé, že františkáni dostávali také odměnu za duchovní výpomoc ve farnostech, která byla často jednorázová, nebo za svou službu kaplana na zámku, ta bývala zpravidla delší, zahrnovala i několik roků. Za zmínku stojí například kaplani působící u pánů v Telči – Antonius Schuster a Bernardinus Sirzischtie, patřící do komunity dačických františkánů, kteří službou strávili mnoho let a jako zámečtí kaplani také zemřeli.³¹

Díky účetním knihám konventu³² nejsou ani tyto dary zcela anonymní. Evidence finančních prostředků byla nezbytným úkolem konventu, jehož bratři se podle řehole nesměli peněz vůbec dotknout. To ovšem v době čím dál rozšířenějšího peněžního styku bylo velmi obtížné. Je pravděpodobné, že dačičtí františkáni rozpor mezi ideálem řehole a zvyky tehdejší společnosti řešili tak, že každý finanční dar zapsali do knihy v klášteře, hotovost ovšem uložili u jednoho z místních měšťanů, jehož si zvolili jako syndika. Zhruba jednou za čtvrt roku porovnali záznamy v účetní knize s reálným stavem pokladny. Tak se docílilo alespoň toho, že peníze nezůstávaly pod střechou konventu a navenek setrvávalo celé společenství v klášteře chudé a bez prostředků, účetní kniha psaná představenými a uložená v konventu (a nikoli vedená syndikem) představovala kontrolu svěřených peněz.³³

Roční příjem hotových peněz se během 17. a 18. století lišil. Závisel většinou na podmínkách, v nichž se společnost nacházela. Určitý propad spatřujeme v dobách, kdy přes Vysočinu přecházela vojska, nastaly neúrody nebo uhodily nemoci.³⁴ Obrázek je však vhodnější si udělat z období, kdy žádná větší katastrofa sledovanou oblast nepostihla. Pro tyto účely jsem zvolila rok 1738;³⁵ a to proto, že dochovaná účetní kniha byla zavedena teprve roku 1729, dále proto, že tento rok předchází

³¹ Antonius Schuster zemřel 19. července 1755 v Telči jako kaplan knížete Františka Antonína Liechtensteina-Castelcorneo, který tento úřad zastával 14 let. Bernardinus Sirzischtie zemřel 3. prosince 1775, kaplanem byl u téhož rodu „per plures annos“. Srov. NA, AFP, kn. 307, nestránkováno.

³² Srov. pozn. 5.

³³ K zacházení s penězi ELBEL, *Město a klášter*, s. 88–91.

³⁴ Srov. Bohumír ŠMUTNÝ, „V osteinském století a za osvícenských reforem (1728–1809),“ in Jan Bistřický a kol., *Dějiny Dačic*, Dačice: Městské muzeum a galerie Dačice, 2016, s. 173–198, zde 182–185.

³⁵ MZA, E 21, inv. č. 9, kart. 27, Raticocinia conventus Daccicensis, nefol.

válečným událostem spojeným s válkou o dědictví rakouské či dalším vojenským přesunům. A nakonec i z toho důvodu, že evidence příjmů a výdajů v uvedeném roce je psána několika rukama, a protože každý pisatel přistupoval k záznamům osobitým způsobem (někdo evidoval každou položku, jiný je shrnoval podle věcných skupin), ilustrativnější je využít právě takový rok.

5.1 *Mše a anniversaria*³⁶

Požadavky na sloužení mší přicházely také z široké oblasti okolo kláštera. Jak již bylo řečeno, františkáni neměli žádný nárok na vyplacení poplatku za odslouženou mši. Existovala ale určitá smluvní taxa, která zároveň implikovala zaplacení poplatku. Ta snad mohla být v 18. století ustálená, jak v Olomouci, tak v chudší oblasti Vysočiny – tedy v Dačicích – se za jednu odslouženou mši standardně odváděl poplatek 30 krejcarů.³⁷

Nejjednodušším způsobem, jak získat sloužení mše na vlastní úmysl, bylo přijít se svým požadavkem do sakristie kostela. Zde přijímal úmysly a finanční dary pověřený františkán. Přijaté peníze sčítal několikrát do měsíce a v účetní knize je nalezneme zaznamenané pod položkou „ex sacristia“ či „ad sacristiam“. Tuto možnost využívali především místní – dačičtí měšťané – a také lidé z blízkého okolí přicházející do městečka za prací, obchodem nebo dalšími záležitostmi. Plátcům z řad měšťanů nebo venkovských obyvatel odpovídají také v kontextu celého „obratu“ poměrně nízké částky – v roce 1738 takto františkáni dostali 380 zlatých a 40 krejcarů. K tomu ale můžeme ještě připočítat peníze, které darovali konkrétní měšťané a které převzali bratři na svých cestách a byly určeny jako odměna za sloužení mší na konkrétní úmysly – tato částka činila v roce 1738 celkem 244 zlatých a 13 krejcarů.

Sloužení mší, ať už ve své vlastní rezidenci nebo v klášterním kostele, žádali také šlechtici, velkou převahou místní, resp. s panstvími na území žebavého okrsku. Tyto sloužené mše znamenaly pro konvent příjem 793 zlatých a 40 krejcarů zlatých. V námi studovaném roce to byli Osteinové, pání na Dačicích, Marie Terezie kněžna z Trautsohnu vlast-

³⁶ Údaje pro rok 1738 vypsané z účetní knihy jsou uvedeny v Příloze v Tabulce č. 1. Citace pramene srov. pozn. 35.

³⁷ ELBEL, *Město a klášter*, s. 86–87.

nící mj. panství Český Rudolec – která právě ztratila svou provdanou dceru Marii Josefu z Auerspergu a přála si za ni sloužit mše, Lipovští z Lipovic, páni na Řečici, telčští Liechtenstein-Castelcornové a Deblínové ze Starého Hobzí. Sledovat lze také anniversaria většího rozsahu darované místními měšťany, či měšťany z blízkého okolí (Dačice). Položky obsahující pouze místo původu peněz (Volfířov, Rudolec) znamenají pravděpodobně, že se v místě složilo více drobných dárců a jeden peníze v Dačicích předal či je převzal některý z procházejících bratří.³⁸

5.2 Duchovní výpomoc ve farnostech, šlechtičtí kaplani³⁹

Další finanční prostředky přinášeli samotní františkáni. Byli to ti, kteří byli vysláni jako kaplani či jako příležitostná pomoc do farností. I když se odečtou platby za sloužené mše, ještě i tak přinesli konventu další příjem, neboť byla honorována i jejich služba. V roce 1738 přispěli do konventní pokladny celkem 278 zlatými a 45 krejcarů. Ve sledovaném roce pomáhali jak ve farnostech (Nová Říše, Budeč – farnosti obsazené premonstráty, Volfířov, děkanství Dačice), tak na zámcích; ne všechna místa nám ale prozradí účetní kniha, kde nejsou uvedeni ti zadavatelé, jež platili naturáliemi – takto tomu bylo třeba v Telči. Všetchna místa, kam františkáni přišli duchovně posloužit, byla součástí žebrového okruhu.

5.3 Peněžité almužny⁴⁰

Peněžité almužny dostávali bratři náhradou za naturálie, jako výraz vděku od hostů přítomných na františkánských svátcích, od obchodníků v místě, kteří oceňovali přítomnost kláštera na místní trhu, a také od

³⁸ K identifikaci v podkapitole i tabulce v příloze použito: Gregor WOLNÝ, *Kirchliche Topographie von Mähren meist nach Urkunden und Handschriften, II. Abtheilung. Brünnner Diöcese*. 3. Bd. Brünn 1860; Jan ŽUPANIČ – Michal FIALA – František STELLNER, *Encyklopedie knížecích rodů zemí Koruny české*, Praha: Nakladatelství A. Skřivan ml., 2001; MAŠEK, Šlechtické rody I; Petr MAŠEK, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*. Díl II, N–Ž, Praha: Argo, 2010.

³⁹ Údaje pro rok 1738 vypsáné z účetní knihy jsou v Příloze v Tabulce č. 2. Citace pramene srov. pozn. 35.

⁴⁰ Údaje pro rok 1738 vypsáné z účetní knihy jsou v Příloze v Tabulce č. 3. Citace pramene srov. pozn. 35.

diecézních kněží, kteří měli výnosnější prebendu. Celková částka v roce 1738 činila 131 zlatých a 28 krejcarů.⁴¹

ZÁVĚR

Žebravý okruh vymezený pro klášter v Dačicích zahrnoval poměrně širokou oblast kolem kláštera, která se podobala dosti protáhlému trojúhelníku. Jižní strana od Landštejna přes Slavonice po Uherčice zhruba kopírovala zemskou hranici, severozápadní hranice šla přes Český Rudolec, Studenou, Horní Cerekev, Německý (nyní Havlíčkův) Brod až k Chotěboři, ve které se stýkala také severovýchodní hranice, kterou tvořila místa jako Lesonice, Želetava, Brtnice a Přibyslav. Celý tento prostor bratři navštěvovali nejenom v době sběru almužen, ačkoliv zejména pro tuto podporu byly určité oblasti přidělovány. Na tomto území můžeme sledovat čilý pohyb menších bratří dačického kláštera i mimo dobu sbírání naturálií, která byla jasně kodifikována. Ten spočíval v nabídce pastoračních služeb a byl motivován mj. hledáním obživy, zvlášť poté, co se ukázalo, že je nemožné konvent vydržovat pouze z almužen a problematické podpory místních pánů.

To byly nejobvyklejší zdroje obživy františkánských klášterů. Velmi dobře to ilustruje výzkum Martina Elbela týkající se olomouckého kláštera sv. Bernardina. Ten nacházel hospodářské zázemí jak ve městě samotném, tak v žebravém okruhu. Srovnáme-li výnos almužen v konventu olomouckém a dačickém v roce 1773, zjistíme, jak rozdílné příjmy oba kláštery měly. Pšenice vybrali olomoučtí františkáni 104 měřic, dačičtí 10, žita olomoučtí 220 měřic, dačičtí žito v daném roce nedostali žádné, jen trochu ovsa. Ječmene olomoučtí vybrali 80 měřic, dačičtí 33, luštěnin olomoučtí 14 měřic, dačičtí 3. Másla měli olomoučtí 15 centnýřů, dačičtí 5,5. Svíce vyžebřali olomoučtí 4 centnýře, dačičtí jen několik málo liber. Velmi úspěšní byli františkáni z Olomouce i co se týká masa, například hovězího masa získali 46 centnýřů, dále 150 hus, 200 kachen, 320 kuřat, dačičtí pak drůbeže vybrali 400 ks. Jen asi o třetinu menší konvent dačických františkánů měl tedy například k dispozici 49 měřic obilovin, zatímco olomoučtí františkáni sesbírali ve svém okruhu celkem 404

⁴¹ K identifikaci v podkapitole i následné tabulce použito literatury jako v pozn. 38 a dále Jan Bistrůcký a kol., *Dějiny Dačic*, Dačice: Městské muzeum a galerie Dačice, 2016, Příloha č. 5.

měřic, což je asi osmkrát více. Podobné poměry bychom našli i při srovnání dalších komodit.⁴² Jestliže řádoví představení očekávali, že almužny pokryjí provoz kláštera, tedy jejich celková hodnota bude odpovídat počtu obyvatel v domě (roční výnos pro kněze měl být alespoň 150 zlatých a laického bratra 130 zlatých)⁴³ a olomouckému klášteru se toto dařilo naplňovat jen stěží, je zřejmé, že uživit komunitu v Dačicích bylo ještě obtížnější.⁴⁴

Dačičtí františkáni proto nabízeli své služby jako „jednorázoví“ výpomocní duchovní v řadě farností, a byli vždy ochotní zpovídat, kázat a sloužit mše o Velikonocích, Vánocích a svátcích patronů či při indispozici místního faráře. Ve sledovaném roce 1738 (Přílohy, tabulka č. 2) byli takto posloužit jak ve farnostech spravovaných diecézními duchovními správci – Český Rudolec, Telč, Dačice, Volfířov, tak v inkorporovaných farnostech premonstrátů – Nová Říše a Budeč. Plnění těchto úkolů jim sice přinášelo jen drobnou podporu v řádu několika jednotek zlatých, znamenalo však kontakt řádu s lidmi, který se často promítal do (opět honorovaných) žádostí o sloužení mši. Ze svých cest za podobnými úkoly pak členové konventu přinášeli další peněžní obnosy určené jako odměna za odslouženou mši, jak to ostatně ukazuje tabulka č. 1, která zmiňuje bratry Anacleta, Andreu a Cajetana. Dobrý vztah s faráři dokresluje také časté knižní dary, knihy darovali či zůstavili například faráři z Kdousova, Dešné, Cizkrajova nebo Jemnice. Faráři byli dárci peněžitých almužen, jak to vyplývá například ze sledovaného roku, kdy přispěl bratřím několikrát dačický děkan, telčský děkan a faráři z Dešné, Kdousova, Českého Rudolce. Toto nás vede také k domněnce o poměrně nekonfliktní spolupráci mezi klášterem a místním diecézním klérem.

Výraznější podporu pak zaznamenávali jako kaplani na zámcích, pověření místními šlechtici. Klášteru pak náležela podpora za služby těchto bratří (buď peněžní, nebo naturální), poplatky za odsloužené mše se ještě hradily zvlášť. Protože se naturální dary neevidovaly do účetní knihy, konečně číslo kaplanů působících u jednotlivých šlechticů schopni zjistit nejsme. V roce 1738 působili dlouhodobě bratři na zámcích v Lesonicích, Starém Hobzí (z Deblína), Budiškovcích (Cantelmo). O dlouhodobém působení františkánů u pánů z Telče (Liechtenstein-Castelcorno) se

⁴² Srov. ELBEL, *Město a klášter*, s. 80–81; výnosy almužen v Dačicích srov. NA, AFP, inv. č. 2936, kart. 171.

⁴³ Srov. ELBEL, *Město a klášter*, s. 155.

⁴⁴ Tamtéž.

například dozvídáme z nekrologia kláštera, kde jsou zmíněni dva bratři, kteří v této službě, již zastávali „per plures annos“, také zemřeli. Službu kaplanů lze tušit také na jiných místech. Pokud došlo k situaci, že klášter nejen vyslal do zámku svého kaplana, ale rovněž byly slouženy za dané pány mše ještě i v klášteře (zejména proto, že žádaný objem byl vysoký), znamenalo to poměrně zásadní příjmy, což lze demonstrovat na případě pánů z Deblína, kteří v roce 1738 přispěli klášteru částkou 283 zlatých.

Odhlédneme-li od popisovaného roku 1738, byla šlechtická podpora ze zámků na území žebavého okrsku daleko vyšší. Projevovala se jak deputátním příspěvkem, tak dary do kostelního nebo klášterního prostoru. Jasně se ukazuje, že prim zde vůbec nemuseli hrát domácí páni, které například v roce 1738 vidíme pouze jako zadavatele zádušních mší. Roli zásadních benefaktorů převzali zejména Berchtoldové (Uherčice, Police), zásadně přispívali také Cantelmové (Budíškovice). Zejména tyto rodiny se v 17. století postarali také o liturgické textilie do kostela sv. Antonína, v 18. století bychom dárce našli v rodině knížat z Trautsohnu, kterým patřilo panství Český Rudolec, a v rodině hrabat z Deblínu, sídlícím ve Starém Hobzí. Jejich požadavky na sloužení zádušních mší a následná odměna pak znamenala výrazný nárůst klášterní poklady, v roce 1738 to činilo celkem téměř 800 zlatých.⁴⁵

Naproti tomu významných donátorů z řad dačických měšťanů nacházíme málo. Kromě Jiřího Matěje Kapety to byl jeho bratranec a první syndik kláštera Ondřej Březina. Oba se podíleli na finančním zabezpečení staveb a prvotním vybavení kláštera a kostela. Řady takto významných přispěvatelů pak rozšiřovali zejména další syndikové kláštera a jejich rodiny – jmenovitě známe Jakuba Vojtěcha Majora, Samuela Thu-mu, manžele Alžbětu a Filip Harřfovi, Jana Chrysostoma Krause – jimž mohli františkáni nabídnout čestný titul „rodičů konventu“ a pohřeb do krypty.⁴⁶ Do jisté míry toto jejich postavení narušovalo tradiční hierarchii v rámci města. Na druhou stranu však z účetních a pamětních knih vyplývá, že bylo kompenzováno skutečně vysokou a dlouhodobou finanční či naturální podporou konventu, kterou si nemohl dovolit každý.

⁴⁵ Významné šlechtické podpory si všimá i HORNÍČKOVÁ – POLNICKÁ, „Symbolická komunikace“, s. 147; příčiny podpory jsou však hledány v rodinných svazcích mezi místní šlechtou.

⁴⁶ MZA, E 21, inv. č. 22, kart. 24, kn. II/1, Archivum antiquus conventus Dačicensis, fol 188r–190r; NA, AFP, kn. 51a, [Archivum conventus Dacžicensis], s. 367–372.

Měšťané se tak omezovali zpravidla na pravidelný příspěvek při sběru almužen a platili také za sloužení mší.

Františkáni z Dačic tedy putovali po okolí svého kláštera častěji než jen při sběru almužen, bylo možné se s nimi setkat v řadě farností a také na zámcích. I samotné putování mezi místem svého dočasného působení a Dačicemi bylo provázeno setkáváním s lidmi, což dokládají peníze jimi přinesené do kláštera „mimo program“ pravidelné sbírky. Můžeme tedy předpokládat, že se františkáni zapojovali do rekatolizačního procesu výrazněji, než obvykle soudíme, když rekatolizační snahy připisujeme např. jezuitům provádějícím tzv. vnitřní misie.⁴⁷

Přílohy

Tabulka č. 1 – Zadavatelé mší v roce 1738⁴⁸

měsíc	místo daru a dárce	Částka	
		zl	kr
leden	<i>Dačice, ex sacristia</i>	9	42
leden	Budkov, přinesl fr. Anacletus	3	15
leden	Vídeň, Marie Terezie kněžna z Trautsohnu, vlastníci panství Český Rudolec	47	48
leden	kněžna z Auerspergu, příbuzná výše jmenované	10	21
leden	<i>Dačice, ex sacristia</i>	6	10
leden	Vídeň, Marie Terezie kněžna z Trautsohnu, vlastníci panství Český Rudolec	15	
leden	<i>Dačice, ex sacristia</i>	6	49

⁴⁷ Připomeňme na tomto místě alespoň jednoho z těchto misionářů Antonína Koniáše, Kateřina BOBKOVÁ-VALENTOVÁ – Miloš SLÁDEK – Martin SVATOŠ, *Krátké věčného spasení upamatování: k životu a době jezuitů Antonína Koniáše*, Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, v.v.i., 2013. Pro studium vnitřních misí u jezuitů je samozřejmě lépe dochovaná pramenná základna, zprávy byly součástí *literae annuae* – výročních zpráv, jako je tomu třeba v případě koleje a probačního domu v Telči. Více k tomuto typu pramenů Kateřina BOBKOVÁ-VALENTOVÁ, „*Litterae annuae provinciae Bohemiae (1623–1755)*,“ in *Folia Historica Bohemica* 25, č. 1 (2010): 23–49.

⁴⁸ Citace účetní knihy srov. pozn. 35.

únor	Vídeň, Marie Terezie kněžna z Trautsohnu, vlastníci panství Český Rudolec	11	8
únor	Staré Hobzí, přinesl fr. Benedictus		48
únor	<i>Dačice, ex sacristia</i>	8	10
únor	Budkov, přinesl fr. Anacletus	2	50
únor	Vídeň	1	
únor	<i>Dačice, ex sacristia</i>	8	52
únor	Budeč, farář Ferdinand Bystřický	3	17
únor	<i>Dačice, ex sacristia</i>	11	59
březen	Vídeň, Marie Terezie kněžna z Trautsohnu, vlastníci panství Český Rudolec	4	30
březen	Jemnice, kapitán	5	
březen	Dačice	3	14
březen	<i>Dačice, ex sacristia</i>	10	9
březen	Telč, anniversarium za Justýnu Battistovou, výplatcem byl rektor jezuitské koleje	25	
březen	Dačice, zámek, zádušní mše za rodinu Osteinů provedené zámeckým kaplanem – františkánem	7	
březen	<i>Dačice, ex sacristia</i>	6	51
březen	Dačice, rod Osteinů	30	
březen	Dačice, rod Osteinů	6	
březen	Dačice, magistrát	17	
březen	Telč, vyplacen legát za zemřelého	40	
březen	<i>Dačice, ex sacristia</i>	10	37
březen	Vídeň, Marie Terezie kněžna z Trautsohnu, vlastníci panství Český Rudolec	4	9
březen	syn výše uvedené, Jan Josef Ignác Trautsohn, kanovník v Salcburgu, Pasově a Vratislavi	8	18
duben	<i>Dačice, ex sacristia</i>	8	

duben	<i>Dačice, ex sacristia</i>	6	19
duben	Vídeň, kněžna z Auerspergu	41	30
duben	Vídeň, Marie Terezie kněžna z Trautsohnu, vlastníci panství Český Rudolec	10	58
duben	Lipovští z Lipovic, vlastníci panství Řečice	6	
duben	Dačice, konfraternita sv. Františka	6	
duben	<i>Dačice, ex sacristia</i>	13	35
květen	Budkov, fr. Anacletus	17	10
květen	<i>Dačice, ex sacristia</i>	10	17
květen	<i>Dačice, ad sacristiam</i>	7	28
červen	Rudolec, fr. Andreas	2	
červen	Volříšov, fr. Cajetanus	2	43
červen	<i>Dačice, ex sacristia</i>	8	27
červen	<i>Dačice, ex sacristia</i>	8	44
červen	Dačice, paní Alžběta Harffová, manželka syndika	30	
červen	<i>Dačice, ad sacristiam</i>	5	
červen	Dačice, rod Osteinů	30	
červen	Dačice, rod Osteinů	3	
červen	Dačice, rod Osteinů	20	
červen	<i>Dačice, ad sacristiam</i>	4	9
červenec	<i>Dačice, ad sacristiam</i>	18	5
červenec	Telč, capitaneus	12	
červenec	Dačice, anniversarium za rod Montecuccoli	12	
červenec	Telč, František Antonín Liechtenstein-Castelcoro	13	
červenec	<i>Dačice, ex sacristia</i>	10	30
červenec	Marie Terezie kněžna z Trautsohnu, vlastníci panství Český Rudolec	30	
červenec	baron z Deblína, vlastníci panství Staré Hobzí	4	

červenec	Jemnice, hraběnka Cavriani	14	44
červenec	<i>Dačice, ex sacristia</i>	4	55
srpen	Český Rudolec, fr. Andreas	6	30
srpen	<i>Dačice, ad sacristiam</i>	40	21
srpen	Paní Říková	8	
srpen	Český Rudolec, Marie Terezie kněžna z Trautsohnu	25	
srpen	Dačice, rod Osteinů	10	
srpen	<i>Dačice, ex sacristia</i>	6	48
srpen	Budíškovice, hraběnka Ludovica Cantelmo	28	45
srpen	mše	13	36
srpen	Staré Hobzí, baron z Deblína	233	45
srpen	mše	53	
srpen	Dačický měšťan Scharnagl	6	
srpen	<i>ex sacristia</i>	6	44
srpen	Český Rudolec, Marie Terezie kněžna z Trautsohnu	37	13
srpen	Dačice, konfraternita sv. otce Františka	6	
srpen	<i>Dačice, ad sacristiam,</i>	4	24
září	<i>Dačice, ad sacristiam</i>	14	15
září	Police; Český Rudolec; Dačice – ad sacristiam ⁴⁹	28	3
září	Řečice Lipovský; Budkov; Dačice – ad sacristiam ⁵⁰	20	21
říjen	<i>Dačice, Ex sacristia</i>	12	33
říjen	<i>Dačice, ex sacristia</i>	14	55
říjen	Budkov	3	50
říjen	Český Rudolec, Marie Terezie kněžna z Trautsohnu	100	

⁴⁹ Spojeno několik položek.

⁵⁰ Tamtéž.

listopad	Český Rudolec, Marie Terezie kněžna z Trautsohnu	15	
listopad	<i>Dačice, ex sacristia</i>	10	42
listopad	<i>Dačice, ex sacristia</i> ; Budkov ⁵¹	15	45
listopad	Telč, hraběnka Thunová	8	10
listopad	Telč, zámek	6	21
prosinec	<i>Dačice, ex sacristia</i>	11	42
prosinec	Police	2	
prosinec	<i>Dačice, ex sacristia</i>	3	44
prosinec	<i>Dačice, ex sacristia</i>	5	41
Celkem 1444 zlatých a 39 krejcarů			

Tabulka č. 2 – Místa duchovní výpomoci v roce 1738⁵²

měsíc	místo	Částka	
		zl	kr
leden	Nová Říše, farnost	2	
únor	Budeč, farnost	4	
březen	Český Rudolec, farnost	1	30
duben	Nová Říše, farnost	3	
duben	Telč, děkanství	4	9
květen	Volfířov, farnost	10	
květen	Nová Říše	2	
srpen	Hrabě Aichbichl, duchovní výpomoc na zámku	21	32
srpen	Dačice, děkan	50	
srpen	Budíškovice, zámek, Cantelmo	100	
srpen	Staré Hobzí, zámek	50	

⁵¹ Tamtéž.⁵² Citace účetní knihy srov. pozn. 35.

listopad	Lesonice, duchovní výpomoc	30	34
Celkem 278 zlatých 45 krejcarů			

Tabulka č. 3 – Dárci peněžitých almužen v roce 1738⁵³

měsíc	Místo a osoba	Částka	
		zl	kr
leden	Dačice, vojenská posádka	3	
leden	almužny od různých lidí	5	10
únor	při sběru obilí v „moravské oblasti“	4	31
únor	Dačice, děkan Václav Filkuka	5	
únor	almužny od různých lidí	7	50
únor	Dešná, farář Donat Gangl	8	
březen	Kdousov, farář Jan Cyril Stalhoffer	2	
březen	Dačice, děkan Václav Filkuka	2	30
březen	Český Rudolec, farář Jiří Ondřej Mayerhoffer	1	30
březen	při sběru svící v Dačicích	6	41
březen	při sběru svící v Jemnici	4	54
březen	při sběru svící ve Slavonicích	3	
duben	Telč, děkan Martin Žourek	4	9
duben	Telč, děkan Martin Žourek, almužna při sběru svíc	6	51
červen	hosté na sv. Antonína	5	
červen	hosté	2	
červenec	při sběru másla v „české oblasti“	16	46
srpen	hosté v klášteře	5	9
srpen	Telč, primas města František Cameli	1	8
srpen	Paní Říkovská	2	

⁵³ Citace účetní knihy srov. pozn. 35.

srpen	Dačice	2	30
říjen	Hosté na sv. Františka	5	11
říjen	Dačice, obchodník	1	4
Říjen	Dešná, farář Donat Gangl	1	24
Listopad	od kožešníka	6	18
Prosinec	Dačice, při žebrání svíc	7	22
prosinec	Dačice, obchodník		30
prosinec	Slavonice, děkan Martin Ignác Harrer	10	
Celkem 131 zlatých a 28 krejcarů			

**Hranice žebravého obvodu františkánského kláštera v Dačicích
dle dokumentu *Terminus collecturae Conventus Daczicensis*
(NA, AFP, inv. č. 2936, kart. 171)**

Český Rudolec

Landštejn

Slavonice

Staré Hobzí

Cerekvička

Chválkovice

Dešná

Vratěnín

Rancířov

Uherčice

Police

Kdousov

Studená

Panské / Horní Dubenky

Mrákotín

Telč

Batelov

Třešť

Polná

Německý (nyní Havlíčkův) Brod

Štoky

Jihlava

Rantířov

Vílanec

Stonařov

Brtnice

Opatov

Urbanov

Nová Říše

Želetava

Lesonice

Martínkov

Krasonice

Přibyslav

Chotěboř

"In Circulo assignato a Majoribus Superioribus commorantium"
**Sources of Livelihood of the Franciscan Convent
in Dačice in the Seventeenth and Eighteenth Centuries**

Keywords: Franciscans; Dačice; Convent Account Books; Economy of Franciscan Convents; Counter-Reformation; Early Modern Period

Abstract: This study concerns the Franciscan convent in Dačice in the seventeenth and eighteenth centuries. The convent is presented as a community carrying out pastoral duties in the town as well as in its extended neighbourhood. The friars' presence in their "circulus" outside of times when alms were collected remains nearly unconsidered. It is well documented, however, in the convent's account books. The books suggest that the friars used to deal with the convent's poor economic conditions by serving as chaplains in parishes and castles. These activities ensured a certain income for the convent, revived the original Medieval tradition at the same time, and also allowed the friars to significantly participate in the process of Counter-Reformation.

Mgr. Jarmila Hlaváčková, Ph.D.
Historický ústav AV ČR
Prosecká 809/76
190 00 Praha 9
hlavackova@hiu.cas.cz